

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1707

Q. 44. Quænam præterea sint, & quomodo solvantur argumenta
sententiæ rigidæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42634

R. 2. n. conseq., regula illa non tenet, nisi à contradictoriè opposito consequentis arguatur ad contradictoriè oppositum antecedentis; item non valet, nisi quando unus terminus est antecedens respectu alterius: jam verò patet, quòd probabiliter honestum non fit contradictoriè oppositum probabiliter inhonesto, cum utrumque sit quid positivum; item patet, quòd neuter ex his terminis fit antecedens respectu alterius, neuter enim inferri potest ex altero ergo evidens est illam regulam hìc non habere locum; mirorque à quodam Viro docto id mihi obiectum esse, à pari enim dicam, honestè agit, qui sequitur consilia Christi, qui non ducit uxorem, & ergo ille inhonestè agit, qui non sequitur consilia Christi, qui ducit uxorem. E contrà valet, si est homo, est animal, ergo si non est animal, non est homo quia nempe homo est antecedens respectu animalis & non animal est contradictoriè oppositum animali ideoque valet à negato animali ad contradictoriè oppositum homini, quod est non homo.

318 Q. 44. Quænam præterea sint argumenta rigide sententiæ, & quomodo solvantur. R. Sunt multæ licet parum efficacia: nullum tamen præteribo, ne videar declinare aliquam difficultatem.

319 *Obijciunt* 1. Auctoritas videtur esse major præter sententiæ rigidæ, nam nulli SS. PP. faciunt mentionem de licito usu probabilitatis, è contrà favent rigidæ, uti latè deducit Gonz. d. 13. c. 2. §. 1. & 2.

S. Aug. contra Academ: l. 3. c. 6. latè confutat hoc illorum axioma, cum agit quisque, quod ei videtur probabile, nec peccat nec errat. Possunt plura ex S. Aug. videri apud Gonz. §. 3., maximè autem apud Eliz. l. 7. q. 1.

S. Tb. quodl. 8. q. 6. a. 13. ait peccare operantem, si dubitetur, an sit vera sententiæ, secundum quam operatur.

ratur: *S. Bonav.* apud *Gonz.* §. 4. similia habet.

Pro rigida sententia sunt Cardinales, *Cajet. Lau-
rea, Bellarm. Aguiet, Palav.* qui duo postremi sen-
tentiam benignam, re melius discussâ, deseruerunt :
pro eadem nunc sunt Cardinales aliique in Congre-
gationibus Romanis : Similiter Episcopi Galliæ in
variis Synodis proscripserunt usum illimitatum sen-
tentiæ minùs probabilis, uti testatur *Mervisus.*

Tenendam esse rigidam decreverunt in Capitulis
generalibus Ordines Theatinorum & Dominicanorum :
eamdem tenent plerique ex Ordine Augusti-
niano.

Sententia benigna inaudita est usque ad finem sæ-
culi decimiquinti, in quo *L. Lopez*, probabilista in
Instr. consc. c. 120. ait, scio communem esse sententi-
am *Sot. Cordub. &c.*, tenentium non satùs esse pro-
babilem opinionem sequi, sed probabiliorem esse se-
ctandam: *Corduba* autem, qui scripsit anno 1569, di-
cit l. 2. quæstion. q. 2. omnes Theologos convenire,
quòd debeamus sequi tutiorem probabiliorem.

Vasq. Salas, Sanch. pro primo Auctore, qui be-
nignam docuerit, citant *B. Medinam*, qui scripsit an-
no 1579.

Amicus licet probabilista T. 3. d. 15. n. 75. fatetur
omnes ferè antiquos esse pro probabiliore.

Illicitum esse illum usum probabilium docent
Mercor. Fagn. Sinnich. Baron. Merenda, VVendroch.
Contens. Gonet. Jac. à S. Dominico : è Societate
JESU, jam ab anno 1609. *Comit. Philal. Rebell. Eliz.*
Gonz. Munies. Taber. Daniels, Gomes, Erentbreich,
Gisbert, aliique : Ex aliis DD. *Volprier* in Th. mor.
T. 1. tr. 2. c. 3. a. 1. *Du Hamel* de act. hum. l. 2. d. 4.
item alii Viri gravissimi etiamnum viventes. *Est. p.*
2. App., quam post alia opera Theologica scripsit, a.
1553. concludit, non esse licitum usum sententiæ certò

ac evidenter minùs probabilis, videturque consensere *Teril.* in Reg. morum q. 1. n. 7. *Camargo* absolute tenet rigidam.

320 R. SS PP. etiam non faciunt mentionem sequendæ probabilioris, sed de utroque silent, quia illis temporibus non erat mota illa controversia, sed omnino pro certo habebant licitum esse sequi quæcumque prudentia dictamina rationis, non autem semper prudentiora, uti ostendit *Carden.* in 1. crisi d. 15. c. 6.; sæpe per modum consilii dicunt præferenda tutiora, quæ tamen non semper sunt probabiliora, quòd si quandoque innuant præceptum de tutioribus aut probabilioribus, intelligunt tum, quando operans censet oppositum esse dubiæ vel tenuis probabilitatis.

321 S. *Aug.* l. c. agit contra eos, qui, uti ipsemet refert l. 1. *Retract.* c. 1. assererent turpe esse viro sapienti errare, ideoque, cum omnia essent incerta, dicebant frustra in veritatem inquiri, nec deberit quicquam directè judicari tanquam verum vel falsum, sed in omnibus debere intellectum hærere suspensum; ad summum posse aliqua apprehendi in verisimilia, & hoc vocabant probabile, secundum quod possent conformari omnes actiones nostræ, uti pluribus refert *Eliz.* §. 5. Benigna sententia tenet omnia opposita, nam dicit sapienti turpe non esse errare in probabilibus, dummodo ex gravi motivo procedat, inquirendum esse in veritatem, posse prudenter fieri assensum directum ad hanc vel illam partem, ad operandum non sufficere talem reflexam apprehensionem probabilitatis, sed requiri iudicium certum de honestate actionis &c. Videri potest *Ep.* a. 72. & seqq., & maximè *Terill.* q. 25., ubi manifestè ostendit sententiam benignam longissimè abesse ab Academicismo.

S. Th. l. c. est potius pro benigna sententia, nam 322
 quærit, an sequens minus tutam peccet, & respondet,
vel dubitatur, an sit vera sententia, & iterum pec-
cat, quia nempe cum dubio operatur non formatâ
 sibi conscientiam, *vel sine dubio operatur ex propria*
opinione, & non peccat, ubi manifestè docet non
 peccari, si operetur formando sibi conscientiam se-
 cundùm opinionem suam, quamvis fortè minus tu-
 tam & similiter minus probabilem, est enim par ra-
 tio, cùm etiam secundùm hanc possit sibi formare
 conscientiam, uti à n. 303. ostensum est: Plura circa
S. Th. videri possunt apud *Teril.* de consc. q. 29. & de
 hoc ipso loco *S. Thome*, videri potest *Ills.* s. 1. d. 1. n. 74.

S. Bonav. semper suadet tutiora, eos verò arguit,
 qui procedunt, vel sinè examine veritatis, vel sinè di-
 ctamine pratico certo, uti constabit perpendenti
 loca à *Gonz.* adducta.

Cajet. in summa, v. *opinionis usus*, est pro sen- 323
 tentia benigna: Item *Tolet.* in summa l. 3. c.
 2. *Bellarm.* in opusc. ad *Episc. Theanensem*
 tantùm dicit, si quis velit in tuto salutem collocare,
 debet omnino tutiorem partem sequi &c., hoc au-
 tem æquè pugnat contra probabiliorem, quæ sæpe
 est minus tuta: re ipsa tantùm vult non esse proce-
 dendum cum conscientia vincibiliter erronea vel ex
 probabilitate tantùm tenui, sed tum esse sequenda
 tutiora, quia formari non potest conscientia pra-
 ctica. Quoad *Palav.* satis est, quòd benignam certò
 tenuerit, quam an retractarit, non constat, nam
 quòd in litteris ad *Eliz* dicat ignorantiam non red-
 dere opus honestum, hoc æquè est contra sententiam
 probabiliorem. Reliquis, si re ipsa sunt pro rigida,
 opponimus alios numero plures, uti constat ex dictis
 n. 269., eosque non minus prudentes vel doctos.
Episcopi aliqui *Gallix* quandoque faverunt *Janse-*
nistis:

nistis: rectè tamen proscripserunt illimitatum usum sententiæ probabilis, nam nec illum admittit sententia benigna, uti constabit ex qq. seqq.

324 Ordinum istorum decreta plùs non evincunt, quàm quòd eo tempore prævaluerint suffragia pro rigida sententia, per quod nunc minor accedit Auctoritas, si Ordinum illorum Professores eandem teneant, nam tenent ex obligatione; nec eam, quam alii, habent libertatem sentiendi: è contrà benignam tenent ex aliis Ordinibus numero longè plures, nec sapientià inferiores, & cum libertate dicendi, quod sentiunt.

325 Etiam usque ad ea tempora inaudita est defensio sententiæ rigidæ. *Teril.* de consec. q. 22. à n. 41. adducit plures, qui benignam docuerunt ante ducentos, trecentos & quadringentos annos: & à n. 183. ostendit jam ab initio Ecclesiæ fuisse in praxi: quòd eandem tenuerint antiqui, testatur S. *Antonin.* p. I. tit. 3. c. 10. ubi ait, *Ex responsis, quæ videntur data ab Alberto M., habetur, quòd frater simplex vel quilibet homo cum salute potest sequi in consiliis, quamcumque opinionem voluerit, dummodo alicujus Doctoris Magni opinionem sequatur:* citatque pro eadem sententia *Hostiens.* *August.* *Raym.* *Petrum de Palude,* *Goffridum de Fontibus,* utique antiquos. Similiter *Sotus* de just. l. 6. q. 1. a 6. ait, *quando sunt opiniones probabiles inter graves DD, utram sequaris, in tuto habes conscientiam.* Si *Corduba* rectè inspiciatur, stat pro tutiore etiam contra probabilior, unde nimium dicit, uti ostendetur à n. 478. *Teril.* tamen in Reg: q. 67. n. 28. putat eum velle, quòd tota apparentia rationum tam ex principiis reflexis quàm directis debeat esse probabilior, quòd etiam dicit sententia benigna.

326 *Vasq.* fatetur benignam diu antè in scholis communem

munem fuisse, nam citati eam tenuerunt, Item *Salouius & Petr. Nav.*, dicentes esse communem, uti notat *Desch.* in q. facti c. 7. Eandem ante ducentos & plures annos expressè tenuit *Nider*, pro ea citans *S. Th. Altsiodor. Humb.* & alios, uti refert *Desch.* c. 8. *Teril.* autem q. 12. ostendit, quòd & fatetur *Eliz.*, jam ab initio Ecclesiæ fuisse apud sapientes & probos viros praxin etiam consulendi secundùm sententiam benignam.

Quod *Amicus* dicit, meritò negant plurimi alii sapientissimi viri, uti constat ex dictis. ¶ 27

Auctores reliqui pro rigida citati planè inter se dissentiunt, & nec unus convenit cum altero, uti de multis ostendit *Carden.* d. 56. à n. 735. de reliquis patebit legenti ipsos: multi etiam non satis intelligunt principia sententiæ benignæ, uti ostendit *Carden.* à n. 914. aut certè dissimulant vim argumentorum illius. Quòd autem singulos attinet; *Mercor.* relabatur in sententiam benignam, uti ostendunt *Carden.* n. 738. & *Desch.* post c. 8. in app., nam dicit licere sequi minùs probabilem in quibusdam casibus, speciatim ob motiva extrinseca, uti est auctoritas DD, exempla majorum, præsumptiones, titulus possessionis, consuetudo, tolerantia approbativa Superiorum in lege humana &c. *Fagn.* fatetur se non studuisse Theologiæ, hinc *Carden.* d. 57. n. 92. dicit nihil fuisse versatum in Theologicis. *Sinnich.* & *Baron.* pleni sunt convitiis, sicque ostendunt se non ratione sed passione motos: & observavi ego sæpe in lectione Auctorum, quòd qui convitiis, calumniis, aculeatis verbis utuntur, minùs intelligant, & sic scribant, quia destituuntur bonis argumentis: *nimiùm debiles sunt argumentationes*, inquit rectè *Carden.* in præfat. ad 3 pa. crisis, *qua ad sui confirmationem indigent maledictis*: & *Caram.* in severa argum.

methodo p. I. d. 4. ait, *ad dicteria recurritur, cum de principali causa desperatur*: estque notum omnibus, quòd quòd sapientiores doctioresque sunt Auctores, tantò modestiùs scribant. *Merenda* liber est Romæ prohibitus. *Vendrochii* liber est damnatus ab Episcopis multis Galliæ & à DD. Parisiensibus, tanquam plenus hæresi Jansenianâ & maledictis. *Contensonus* etiam raptus est impetu, sententiam enim benignam vocat errorem intolerabilem, ab Ecclesia configendum potiùs, quàm sententias Jansenii. *Gonet* etiam fertur impetu, cum amaritie nimia in Auctores benignæ sententiæ: adhuc impetuosiùs rapitur *Jacobus à S. Dominico*, sententiam benignam vocans artem peccandi fucatam, quæ finat quemque ad arbitrium vivere, nullâ habitâ ratione legis vel consideratione finis ultimi; quæ stert pro lucro, commodo, voluptate &c. affingit præterea benignæ sententiæ plurima absurda, unde non videtur percepisse ejus principia, uti evidenter ostendit *Carden. d. 55. & 56. Comit. Theologiam* non docuit, unde & minoris auctoritatis est, uti nec docuit *Philaletus à Superioribus* prohibitus suum (est *Andreas Blancus*) aut Societatis nomen libro suo præfigere, uti de utroque testatur *Ess. a. 235. Rebel.* in loco, quem pro se citant Adversarii, de just. I. p. l. 3. q. 5., agit de Judicibus, quos etiam dicimus l. 4. n. 1480. debere sequi probabiliorem. *Elix.* ferè contra omnes docet nequidem sententiam probabiliorem esse regulam operationis honestæ, sed solam sententiam veram, quam in moralibus semper inveniri posse contendit, ac proinde cum sit singularis, non est audiendus, uti rectè *Teril.* in Reg. q. 49. Assert. 3., ubi q. 68. n. I. addit, se nullum librum Auctoris Catholici unquam legisse, in quo tam parum veritatis invenerit. *Ess.* ubique, & di-
rectè

rectè a. 156. concludit licere sequi opinionem minus probabilem & minus tutam, si excessus verisimilitudinis in parte opposita non sit manifestus & omnino indubitatus ipsi operanti, quod n. 152. falsus erat rarò contingere, quia non solent nec possunt homines assensu absoluto ita facile judicare hanc vel illam partem esse evidenter verisimiliorem. *Camargo* nimis præfidenter loquitur, ubique ferme dicens se demonstrare, cum revera non demonstret; & ubi minus rationis habet, ibi utitur majore strepitu, artificio & contentione verborum, planè similis *Elizaldo*, cujus doctrinam sectatur. Etiam per totum nimis convitiis persequitur probabilissimum, quem cum necdum reprobarit Ecclesia, *Innoc. XI.* vetuit censurari; unde querelæ, quas p. I. l. 2. contr. 3. à n. 163. affert contra acrimoniam cujusdam Probabilistæ, recidunt in ipsum. Petit quidem in conclusione partis I., ut Lector repetat partis illius lectionem, eò quòd primà vice *cæcus* legerit, sed non video, quâ id ratione dicat, nam, quòd *videns* legerim, colliget ex illis quæ in decursu dixi & dicam.

Reliquis opponimus alios innumeros, qui antehac docuerunt, item qui adhucdum docent benignam, ita ut certum sit esse numero plures nec auctoritate minores; & licèt aliqui in quibusdam circumstantiis vel explicatione disconveniant, tamen conveniunt in substantia, quòd liceat sequi probabilem relictâ probabiliore.

Hinc *Camargo* in proloquio partis I. frustra se fatigat in congerendis Auctorum textibus sententiæ suæ faventibus, nam iidem Auctores, quos citavimus, alibi clarè stant pro nostra, unde plus non evincet, quàm eos vel docuisse contradictoria, vel mutasse aliquando sententiam, vel utramque docuisse

isse velut probabilem, & pro his aut illis circumstantiis respondisse secundum utramque, uti notabo n. 373.

329 *Instabis. S. Th. 2. 2. q. 53. a. 5. ait, ad imprudentiam pertinet desistere à meliori, ergo etiam sequi minus probabilia. R. tantum vult esse minoris prudentiæ aut si desistatur sine prudente motivo, alioqui positiva imprudentia foret non sequi tutissima, item non sequi omnia consilia Evangelica & summè perfecta, quod patet esse falsum.*

330 *Obj. 2. Christus dicit, ego sum veritas, & non dicit, ego sum probabilitas, ergo non licet operari secundum opinionem probabilem, ita Sinnich & Conf. ex Arist. 1. Eth. c. 4. ubi ait, veritatem debemus inquirere & sequi, quantum possumus. Huc etiam facit illud S. Chryf. hom. 13. in Epist. 2. ad Corint. Ne igitur multorum opiniones habeamus, sed res ipsas inquiramus: Item Auctoris operis imperf. apud Eliz. 1. 8. q. 9. §. 7. si vestimentum empsurus, unum giras negotiatorem & alterum, & ubi meliores vestes inveneris & viliori pretio, ab illo comparas, an non oportet populum circumire omnes DD, & inquirere, ubi sincerè veritas Christi venundatur & ubi corrupta, & veriozem eligere plusquam vestimentum? hinc dicit Eliz. 1. 6. q. 10. totam bonitatem alicujus Doctoris claudi illis verbis, Magister scimus, quia verax es, ergo solà standum veritate in moralibus. R. 1. Christus dicit, ego sum veritas, & non dicit, ego sum major probabilitas, neque dicit, ego sum ignorantia invincibilis, ergo non licet operari secundum opinionem probabiliozem neque ex ignorantia invincibili, quod tamen negant Adversarii. R. 2. n. conseq., quia veritas potest attingi etiam per probabilem. ad Conf. admittimus inquirendam esse veritatem, & si inveniatur, operandum esse*

esse secundum illam, ubi autem inveniri non potest, & pro utraque parte est probabilitas, nulla lex vetat operari secundum alterutram, quia in utraque potest esse veritas, quam si operando non attingamus, per accidens est & excusat error invincibilis: videri potest *Teril. q. 53.*

Inst. 1. Probabilitas est æqualiter indifferens ad verum & falsum, ergo qui eam sequitur, non curat veritatem, & æquivalenter dicit, *volo die festo pingere, sive sit servile sive non*, ita *Alfaro. R. 1.* Etiam probabilioritas & ignorantia invincibilis sunt æqualiter indifferentes ad verum & falsum in se, nec juvat major apparentia, quia & illa sæpe cum falsitate conjuncta est. *R. 2. n. anteced.,* cujus oppositum demonstratum est *n. 101.,* & hoc ipsum magis explicabitur *n. 357 R. 3.* Dato antec. *n. conseq.,* in veritatem enim serid inquisivit, quam cum hic & nunc impossibile sit reperire, acquiescit in probabilitate judicii directi, & inde format judicium reflexum certum, quo non dicit, *volo pingere, sive sit sive non sit servile, sed, volo pingere, quia nescio, quid sit servile, & probabiliter judico non esse servile, ideoque resolvo non esse legem, qua me obliget ad non pingendum.* Quod præterea addit *Alfaro,* solvetur *n. 396.*

Inst. 2. Salvem talis homo pro regula actionum suarum non habet legem æternam, quia per errorem contra illam agit, uti suppono, ergo pro regula habet probabilitatem. *R. 1.* Idem valet contra illum, qui operatur secundum probabiliorem ex errore invincibili *R. 2.* Pro regula actionum suarum non habet legem æternam positivè præceptivam, c., permissivam, n, lex enim æterna & voluntas Dei permittit fieri, quidquid invincibiliter ignoramus esse prohibitum, & probabiliter putamus non esse prohibitum:

hibitum: neque ideo probabilitas est nostra regula operandi, sed primaria regula est voluntas Dei saltem permittens, secundaria autem applicans primam, est ultimum dictamen practicum certò verum, formatum secundum illam probabilitatem præsuppositam, attamen ex aliis motivis & circumstantiis, uti explicatum est n. 312. & vide adhuc dicenda n. 339.

333 *Obj.* 3. Varios Canones, v. g. *Eugenius* Papa, Cap. *Iuvenis*, de sponsalibus ait, *In his qua dubia sunt, quod certius existimamus, tenere debemus*, ergo sequendum est hoc, quod est probabilius *R.* Ad hunc & similes textus, qui æqualiter pugnant pro obligatione sequendi tutiora, respondebitur n. 490.

334 *Obj.* 4. Operans cum dubio negativo de honestate suæ actionis, peccat, ergo multò magis peccat operans cum iudicio probabiliore, quòd sua actio sit illicita, hoc enim iudicium est plus, quàm dubium negativum, ita *Gonz.* *R.* 1. Ergo etiam peccat operans cum iudicio probabili, quòd sua actio sit illicita, hoc enim iudicium, etiam est plus quàm dubium negativum. *R.* 2. n. conseq., quia cum iudicio illo probabiliore, quòd actio sit illicita, stat iudicium, vel saltem motivum probabile, quòd sit licita, quo supposito prudenter formatur conscientia, secundum dicta à n. 303. E contra si sit dubium negativum, nullum est iudicium vel motivum prudens iudicandi actionem esse licitam, ergo deest fundamentum pro formanda conscientia de honestate actionis.

335 *Inst.* 1. Quando iudicium speculativum est dubium, practicum etiam est dubium, sed operans secundum probabilem habet iudicium speculativum dubium, ergo etiam practicum, ergo ultimum illius dictamen non est certum, ita *Gonz.* d. 7. §. 10. *R.* 1. Idem valet contra operantem secundum probabilio-

rem,

rem, nam iudicium probabilius speculativum etiam est incertum & dubium. *R. 2. n. maj.*, superveniunt enim omnes rationes reflexæ pro formando iudicio pratico certo, uti dictum est n. 312.

Inst. 2. Ergo constitutus in dubio, an die festo liceat pingere, licet pinget ex vi huius dubii, quamvis nullum sibi dictamen formet, ita *Gonz. n. 81. R. 1.* Idem valet, si quis operetur secundum probabiliorem. *R. 2. n. seq.* nam non operaretur *ex fide*, nec haberet dictamen certam conscientia, quo dirigeretur: Notat tamen *Teril. de consc. q. 23. n. 31. & in Reg. q. 54. n. 8.* talem non peccaturum contra directam legem non pingendi, cum hæc illi sit incerta & fortè non detur, sed tantum contra legem reflexam de non operando in dubio legis, nisi dubium propter rationem saltem probabilem deponatur & formetur dictamen reflexum de honestate operationis.

Inst. 3. Motivum probabilius elidit probabile, ergo non manet motivum prudens iudicandi, quod actio sit licita, ergo purè negativè dubitat de honestate actionis *Prob. antec.*, nam si motivum A habeat probabilitatem ut sex, & motivum B. ut tria, quantum est pro veritate motivi A, tantundem est pro falsitate motivi B, ergo motivum B: nihil retinet probabilitatis pro veritate. *R. n. antec. c. jus prob. dist.*, quantum datur pro veritate motivi A, tantundem datur pro falsitate motivi B, cum aliqua certitudine ex hac aut illa parte, n, semper cum incertitudine utrimque, c. ant. & n. utramque conseq., cum enim motivum A non sit certò sed probabiliter tantum connexum cum veritate, est & manet tantum probabile, probabilitas autem una non elidit probabilitatem oppositam, sed tantum certitudo, uti dictum est à n. 261.

Obi. 5. Operans secundum minus probabilem non

non est certus se eligere rem licitam, ergo non est certus se licite operari, ita *Baron.*; Addit *Auctor Synopsi* n. 120., nemo potest esse certus, quod non peccet hoc faciendo, nisi sit certus, quod per hoc non agat contra voluntatem & legem Dei, sed sequens minus probabilem non est de hoc certus, consequenter dicit, *etsi probabilius sit, quod Deus nolit hoc a me fieri, ego tamen volo facere. R. ad 1.* Idem valere contra operantem ex probabiliore; hinc dist. antec. non est certus se eligere rem in se & materialiter licitam, c, (neque hoc requiritur, quia ubi utrimque est probabilitas, impossibile est hoc resciri) non est certus se eligere rem hic & nunc formaliter licitam eligi, n, vel subdist., non est de hoc certus, ex vi iudicii directi tantum probabilis, c, ex vi iudicii reflexi & motivorum ejus, n. antec, & conseq. vide dicta n. 332. & 312. *R. ad 2.*, non esse quidem certum, quod non agat contra legem Dei primariam & per se, (neque hoc requiritur, cum resciri non possit, an actio sit reipsa prohibita necne) esse tamen certum, se non agere contra, sed agere secundum legem Dei secundariam per accidens obligantem vel saltem permissivam, secundum ibidem dicta n. 332., Unde sic dicit, *quamvis probabilius sit, quod Deus id nolit tamen quia etiam est probabile, quod velit vel saltem permittat, & quia Deus me nullibi obligat ad sequendum hoc, quod est probabilius, hinc volo hoc facere, non facturum, si scirem Deum id nolle.*

339

Camargo l. 1. *controv. 10.* acerrimè pugnat contra legem illam secundariam aut permittentem Dei, sed omnia ipsius argumenta retorquentur in casu opinionis probabilioris aut etiam probabilissimæ reipsa falsæ, operatio enim in his casibus non est conformis voluntati absolutæ & antecedenti Dei, uti certum est, & tamen est licita, uti ipsi fatentur, ergo est

est conformis alicui alteri Dei voluntati per accidens & saltem permittenti. Quæ opponit, solvuntur ex dictis n. 29. & 47., & maxime à n. 14., nam ipse cogitur negare actionem illam esse honestam, quæ procedit ex conscientia invincibiliter erronea dictante esse honestissimam aut etiam obligatoriam. Præterea nos non negamus, (an neget *Teril.*, nil ad nos) quòd mendacium prolatum ex errore invincibili, quòd liceat, sit materialiter malum & oppositum legi æternæ Dei per se & antecedenti, nam hoc diximus n. 279., & fatemur legem illam antecedentem semper manere immutatam, sed dicimus suspendi obligationem proximam illius legis, eò quòd hic & nunc non applicetur nobis per cognitionem malitiæ, quæ est in mendacio, cujus tamen cognitionis defectus cum sit inculpabilis, & existens ejus loco error sit invincibilis, mendacium non potest esse formaliter sed tantum materialiter oppositum legi æternæ & antecedenti Dei, uti constabit ex dicendis l. 5. à n. 15. & 25., sed in istis circumstantiis est formaliter licitum, ergo necessariò debet esse in Deo alia lex æterna per accidens & saltem permittens, cui conformetur volitio mendacii. Denique admittendam esse in Deo aliquam voluntatem per accidens, nostro modo loquendi, & consequentem, videtur manifestum; nam si Titius hac occasione eligatur in Papam, quia Sempronius formaliter odit Cajum, qui alioqui debet, & justè fuisset eligendus, Voluntas Dei antecedens & per se erat, ut Cajus esset Papa, nunc autem ex suppositione malitiæ Sempronii, Voluntas Dei consequens & per accidens est, ut Titius sit Papa, ideòque Christus confert Titio jurisdictionem & potestatem in totam Ecclesiam, ergo. His observatis profus inania sunt argumenta, quæ, si ullibi, hinc Concionatoriè proponit *Camargo* per paginas 48. in

folio. Legatur à n. 224., ubi fertur impetuosè, sed nos non tangit.

Urget à n. 144. Opinio probabilis fundabit legem illam consequentem Dei, & etiam ultimum dictamen practicum, ergo opinio probabilis erit regula objectiva honestatis formalis, non subordinata ulli alteri regulæ objectivæ, sed omnino prima & independens, nam, saltem si sit falsa, non subordinatur legi Dei antecedenti, uti patet; sed nec consequenti, nam lex consequens est posterior, suo modo, & fundatur in illa opinione probabili; Deus enim per accidens hoc permittit ex suppositione opinionis probabilis, uti dicitis, ergo opinio probabilis erit regula objectiva prima & absoluta, subordinata solis nostris erroribus. *R.* 1. Idem valet in casu, quo quis operatur ex opinione probabiliore aut etiam probabilissima falsa, uti patet applicanti terminos. *R.* 2. Opinio probabilis dici potest fundare ultimum dictamen, hoc sensu, quòd sit objectum, super quo se reflectit illud dictamen; malè autem dicitur fundare legem Dei consequentem tanquam regula illius, aut tanquam regula prima objectiva operationis nostræ, sed tantum est conditio, quæ positâ lex Dei consequens, quæ sola est regula objectiva prima respectu talis operationis, per ultimum dictamen tanquam per ultimam regulam formalem applicatur huic operationi dirigendæ, nam Deus ab æterno & pro priori ad ullam nostram operationem moralem habuit legem antecedentem tanquam regulam per se omnis honestatis vel inhonestatis moralis, sed quia per infinitam suam sapientiam videbat in homine moraliter operaturo sæpe futurum errorem invincibilem & opinionem prudentem, quòd aliquid liceat, cum tamen re ipsa non liceat nec sit conforme legi antecedenti, pro his casibus habuit

legem

legem consequentem, quæ per accidens esset regula honestatis vel inhonestatis, & hæc lex consequens, prout lex est & in communi, est totâ æternitate prior ac omnino independens ab omni operatione particulari hominis, dicit enim, *Si adfuerit error invincibilis aut opinio prudens, volo aut permitto operationem poni*, ubi vides, quòd reipsa antecedit operationem nostram, quamvis ut hanc vel illam operationem dirigat, præsupponat & suo modo quasi se accommodet errori invincibili aut opinioni probabili, respectu cuius ideo dicitur esse jam dicto modo consequens. Lex itaque secundaria consistit in hoc, quòd Deus ab æterno velit aut permittat nos agere hoc, quod invincibiliter judicabimus agendum, vel quod prudenter putabimus esse licitum; ratio autem, cur Deus ita velit aut permittat, non est noster error aut opinio probabilis, sed est sapientia infinita Dei, cui conforme est sic velle aut permittere, ne homines peccent ex hoc, quod invincibiliter ignorant esse peccatum, vel quod prudenter judicant esse licitum; unde sicuti perfectioni primæ causæ non derogatur per hoc, quòd Deus nostræ libertati attemperet suam omnipotentiam per decretum indifferens, secundùm principia scientiæ Mediæ, ita nec derogatur primæ regulæ morali objectivæ, quòd simili ferè modo legem suam secundariam attemperet errori invincibili aut opinioni probabili, uti notavit *Palancus*; & quæ contra hæc assertit *Camargo* à n. 180., prorsus nihil evincunt.

Urget iterum l. 2. contr. 4. à n. 424., Si fiat contractus, qui minùs probabiliter censetur esse licitus, si reipsa non sit licitus, Deus per accidens vult, uti dicitis, ut sit licitus, ergo si conficiatur Sacramentum, quod minùs probabiliter censetur esse validum, si reipsa non sit validum, Christus per accidens

volet esse validum: consequens autem est apertè falsum, ergo & antecedens. *R. I.* Idem valere, quamvis sequaris probabiliorem in contractu vel Sacramento conficiendo. *R. 2. n. seq. maj.*, ut contractus sit licitus, satis est à Deo permitti ex suppositione conscientiae invincibiliter erroneae, uti sæpe dictum est; E contra ut Sacramentum conficiatur validè, debet hoc determinatè poni, quod Christus requisivit, si autem hoc omittatur, etiam quomodocumque inculpabiliter, & in quacumque necessitate vel suppositione, Sacramentum non erit validum. Ratio utriusque à priori est, quia ex suppositione conscientiae invincibiliter erroneae necesse fuit in Deo esse illam voluntatem per accidens, uti antè ostensum est, è contrà talem Christi voluntatem per accidens non fuisse in constitutione Sacramentorum, scimus aliunde, & saltem ex declaratione Ecclesiae, quæ ideo docet in illis conficiendis sequenda esse tutiora, ne exponantur periculo invaliditatis.

340

Et cum Auctor hic meminerit de Sacramentis, libet ejus circa illa doctrinam paucis proponere, & aliquot ad hanc rem nostram reflexiones subjicere. *A. n. 180.* docet, ad conficienda & suscipienda Sacramenta sufficere opinionem verè probabilem de valore; si enim, inquit, requireretur certitudo, Confessarius non posset absolvere poenitentem dantem doloris signa, quia hæc possunt fallere; nec parochus posset baptizare infantem, quem Pater testatur non esse baptizatum, quia hoc testimonium etiam potest fallere; imò nullus Sacerdos auderet consecrare, quia certus non est se esse rite baptizatum, validè ordinatum &c. *Addit à n. 203.* posse aliquem, etiam extra necessitatem, in administratione Sacramenti ferri sententiam communem, v. g. adhibere materiam, quam Auctores communiter docent esse validam,

dam, licet unus vel alter etiam clari nominis Doctor dicat esse invalidam. *Addit* à n. 211. licitum esse ministrare ac suscipere Sacramentum Pœnitentiæ cum dolore finè certa intensione vel duratione, cum dolore de peccatis in communi, cum attritione &c., quamvis oppositas sententias teneant Auctores gravissimi, dicit enim periculum deceptionis ibi non esse moraliter æstimabile nec moraliter evitabile. *Addit* à n. 219. difficultatem communem, qualis esset molestia nimix sollicitudinis & anxietatis pro adhibenda extraordinaria diligentia, ut plurimum sufficere ad hoc, ut non fit obligatio cavendi periculum erroris circa valorem Sacramenti, si talis error aliquando, attamen non plerumque, contingat, & ita licitè consecrat Sacerdos, quamvis non antè explorarit, an verè sit panis triticeus aut verè vinum, quod consecrat &c. *Hæc assertio*, inquit, *mibi haud parum negotii facefferet, nisi piorum hominum pariterque sapientium consuetam ac communem praxin attenderem, de cujus honestate dubitare non audeo.* *Subdit* n. 231. *Verum quid si in re tanta miserè cecutimus? Misereor certè ex animo, non mei tantum meique similium, sed & aliorum plurium sapientum ac piorum valdeque memorum muneris sui: interim tamen aliter non sapiam, dum me Doctores alii, aut, quæ doctrix est omnium, Petri Sedes, Veritatis Magistra, aliter me sapere doceant.*

Objicit sibi 1. à n. 232., ergo non est obligatio, quàm maximè possumus, enitendi ad veram certitudinem de valore Sacramenti, cujus tamen oppositum à n. 193. tenuerat. 2. ergo non erit major sollicitudo adhibenda in Sacramentis quàm in aliis materiis. *Respondet* ad 1. n. seq., quia, moraliter loquendo, major esse non potest nec debet, ne Sacramenta propter homines instituta fiant odiosa, & tam

conficientibus quàm suscipientibus nimis onerosa; item ne sint continua pericula peccandi, dum ministrantur vel suscipiuntur, unde, moraliter loquendo, major sollicitudo censetur nobis impossibilis; ideoque à n. 243. monet Professores Theologiæ moralis, ne plus justo rigidi sint in sententiis, sed ubique servant modum & quoddam medium. *Ad 2.* iterum negat seq., quia Dei voluntas, quam pluribus exponit à n. 356., majorem hinc certitudinem moralem exigit ob summam rei dignitatem, & ne proximus privetur fructu &c., nihilominus certitudinem majorem non requirit quàm antè relatam, licèt illi adjunctus sit timor deceptionis, qui quamvis sit prudens, tamen n. 326. dicit prudenter contemni posse. Denique à n. 430. conatur probare, ad hoc, ut minister Sacramenti aut quivis alius licitè operetur, non esse necesse, ut certus sit de honestate suæ operationis, sed sufficere veram probabilitatem.

Quod attinet ad doctrinam illam circa consecutionem & susceptionem Sacramentorum, de illa dicam l. 6. Huc spectant seqq. reflexiones, 1. si damnare non audeat praxin illam circa Sacramenta, quia communis est apud pios & sapientes viros, quomodo audeat damnare praxin probabilissimi circa alias materias, cum sit ita communis apud pariter pios & sapientes. Etiam probabilistæ nequeunt aliter sapere, *dum aliter doceat Petri Sedes.* 2. si Deus in sanctissimo ac hominibus maximè necessario negotio Sacramentorum non offenditur errore, multò minùs in quotidianis operabilibus. 3. si pro Sacramentis sufficiat opinio verè probabilis; quia requirere certitudinem esset difficillimum, ac redderet Sacramenta odiosa & nimium onerosa, ergo nec pro quotidianis operabilibus oportet requirere probabilitatem, quia hanc discernere est, etiam plerisque animarum curatoribus,

bus
tam
ner
end
dit
cran
con
dict
ren
fufc
tidia
quia
5. S
plus
rian
gun
tuti
xi n
posi
tim
mus
mag
tra
den
depe
sacr
cien
nun
pro
tem
nùs
rigi
ince
ter

bus, difficillimum, uti ostendi à n. 150. & 293. , at-
 tamen in sententia adversariorum teneremur discer-
 nere, quia in debito faciendi includitur debitum sci-
 endi, uti ibid. dixi: Deinde opposita sententia red-
 dit non tantum confessionem & susceptionem Sa-
 cramentorum difficillimam, sed etiam directionem
 conscientiae tam propriae quam alienae, ut ostendi
 dicto n. 293. 4. Si pro Sacramentis non est requi-
 renda certitudo, quia haec induceret conficientes &
 suscipientes in pericula peccandi, ergo nec pro quo-
 tidianis operabilibus est requirenda probabilitas,
 quia haec induceret in quotidiana pericula peccandi.
 5. Si Professores Theologiae moralis non debent esse
 plus justo rigidi, ergo maxime cavere debent senten-
 tiam oppositam, quae est fons Rigorismi, & cujus ar-
 gumenta, si quid evincant, probant tandem etiam
 tutiora esse sequenda, uti ostendi n. 292., ideoque di-
 xi n. 294. & iterum dicam n. 475. sententiam op-
 positam esse periculosiorem quam nostram. 6. Si
 timorem prudentem erroris prudenter contemni-
 mus, quando ministramus Sacramenta, ergo multo
 magis, quando alia minus digna operamur. (Con-
 tra hoc tamen est, quod, si timor sit prudens, pru-
 denter contemni non possit, sed debeat prudenter
 deponi, maxime cum agatur de inhonoratione rei
 sacrae & damno proximi) 7. Adversarii pro suffi-
 ciente ultimo dictamine in quacumque materia po-
 nunt actum opinativum & formidolosum, nos vero
 probavimus à n. 46. debere esse certum.

Instabis 1. Quidquid sit de haecenus dictis, sal- 341
 tem videtur certum, quod sententia benigna sit mi-
 nus certa quam rigida, ergo est obligatio sequendi
 rigidam, nam S. Aug. dicit, *tene certum, dimitte*
incertum: Et l. I. de Bapt. contra Donat., *gravi-*
ter peccatur in rebus ad salutem animae pertinen-
tibus,

ribus, vel eo solo, quòd certis incerta præponantur.
Conf. Ideo tenenda est Religio Romana, quia omnes dicunt nos in ea salvari posse, è contrà non omnes dicunt nos posse in aliis salvari; atqui etiam omnes dicunt nos bene agere sequendo probabiliora, non dicunt autem omnes sequendo probabilia, ergo. Ita *Eliz.* l. 8. q. 3. §. 3. R. 1. n. antec., quia dato, quòd rigida sit tutior, non ideo est certior, quia est major ratio firmiter adhærendi benignæ. R. 2. Dato antec. n. conseq., benigna enim est satis certa, & alioquin teneremur semper sequi tutissimas. *Ad 1. ex S. Aug.* sic responderet *S. Anton.* 1. p. tit. 3. c. 10. §. 10., *Augustinus loquitur in dicto capite propriè de eo, qui differt pœnitentiam usque ad extremum vite, cujus salvatio est & incerta, quia incertum est & dubium, an talis verè pœniteat.... sed extendatur illa auctoritas Augustini ad alias materias morales, notandum secundum Cancellarium, (Gersonem) quòd certitudo, qua requiritur in materia morali, non est certitudo evidentiæ sed probabilis conjectura &c.*, intellige secundum dicta n. 181. *Ad. 2.* Loquitur de eo, qui convictus de veritate fidei, adhuc dubitabat, an sit peccatum recipere baptismum inter hæreticos, unde dubium illud erat planè imprudens: & in Sacramentis aliisque de necessitate mediis requisitis dicit etiam benigna sententia, quòd tutiora sint sequenda. *Ad conf.* n. paritatem, Religio vera est de necessitate mediis, circa talia autem tenemur probabiliora & tutiora sequi.

342

Inst. 2. Sententia rigida est saltem probabilis, uti fatentur multi cum *Castrop.* d. 2. p. 2. n. 2. & evincunt argumenta allata & afferenda, ergo dictamentum formatum secundum benignam non potest esse certum. *Conf.* 1. quia probabile est dari legem de sequendis

quendis probabilioribus, ergo ignorantia illius legis non est vobis invincibilis, potestis enim assentiri, quòd talis lex detur, ficque habetis sufficientem illius notitiam, & qui non vult assentiri, *non vult intelligere, ut bene agat. Conf. 2.* nam cùm sententia benigna sit tanti momenti & veluti cardo totius Theologiae moralis, deberet niti principiis apertè demonstratis, qualia non sunt, quæ à n. 268. sunt allata, ita *Daniels. Conf. 3.* nam si sententia benigna esset certa, Societas JESU in Congreg. XIII. decreto XVIII. non permisisset rigidam doceri, utpote improbabilem, ita *Erenth. a. 8. R. 1.* Sequendo principia Adversariorum, sententia benigna est certa, & rigida est improbabilis, nam secundùm ipsos argumenta probabilia eliduntur per probabiliora, sed certum est, quòd pro benigna sint argumenta probabiliora, ergo argumenta pro rigida eliduntur, & consequenter benigna erit certa. *R. 2. Teril. in Reg. 343*
 q. 2. n. 190. dicit sententiam rigidam in materiis obedientiae & justitiae esse improbabilem, in aliis materiis permittit aliquam probabilitatem: *Moya* de op. prob. q. 6. n. 39. & apud hunc *Ioannes à S. Thoma & Prado*, Item *Illf. tr. 1. d. 1. n. 59. Sanch. in Decal. l. 1. c. 9. n. 14. Stoż. l. 1 p. 5. n. 134. Bress. l. 3. c. 6. n. 75. Carden. in l. crisi d. 56. n. 233.* & plerique alii dicunt benignam esse evidentem vel moraliter certam, adeoque rigidam esse improbabilem: *Nec obstare*, quòd defendatur ab aliquibus, quia contra principia intrinseca certa non valet auctoritas extrinseca: Quidquid sit de hoc, *R. 3. Saltem probabilissimè dicimus, quòd ultimum dictamen reflexum sit certum, est autem certum licere operari secundùm sententiam probabilissimam, quia Alex. VIII. inter 31. damnavit etiam hanc tertiam propositionem, non licet sequi opinionem vel*
 344

- inter probabiles probabilissimam* : & si ad prudenter operandum sufficit iudicium directum simpliciter probabile vel saltem probabilius, uti volunt Adversarii, etiam sufficiet reflexum, quod est moraliter certum vel saltem probabilissimum : quod *Conf.* nam si sententia rigida sit vera, non requiritur certitudo ad licitè operandum, si autem benigna sit vera,
- 345 vi illius habemus certitudinem sufficientem. *Ad 1. Conf.* n. conseq., quamvis enim assentirer, assensus esset tantum probabilis, ergo necdum scirem dari illam legem : è contrà cum habeam graviora motiva, quod non detur, nunc multò minus scio sed magis invincibiliter ignoro: nec dici potest, quod nolim intelligere, ut bene agam, nam adhibui diligentiam, ergo cum non potuerim rescire voluntatem Dei positivam, licitè operor secundum permissivam.
- 346 *Ad 2.* sufficit certitudo moralis, quam descripsimus à n. 178. vel saltem sufficit esse probabilissimam: imò à contrario sic argumentor, non debet imponi lex ignota ita universalis & dans occasionem infinitis propè peccatis, nisi clarè demonstrari possit illius existentia, sed hæc non potest clarè demonstrari, imò
- 347 nec probabilius suaderi, ergo. *Ad 3.* Societas permittit rigidam doceri ab illo, qui eam iudicat probabilem, non dicit autem esse talem, sed hoc relinquit examini Doctorum.
- 348 *Inst. 3.* Iudicia reflexa non possunt, nequidem quoad nos, reddere objectum magis licitum, quam iudicia directa, cum nihil agant in objecto, sed directa non reddunt nisi probabiliter honestum, ergo nec reflexa. *R. 1.* Ergo etiam si iudicia directa sint probabiliora, tamen reflexa non reddent objectum quoad nos certò licitum, quod patet esse falsum, nam iudex per iudicia reflexa certissimus est damnationem Rei tibi esse licitam, cui per iudicia directa tantum

tantum probabilius est esse licitam, quia non certo, sed tantum probabilius iudicat illum esse verè convictum: hinc, *R.* 2. n. maj., nam pro iudiciis reflexis accedunt nova motiva, uti ostensum est n. 312. Et quamvis nihil mutationis fiat in objecto, tamen iam applicatur nobis tanquam certo licitum poni, licet fortè per accidens sit in se illicitum.

Inst. 4 Nemo est certus, quòd satis examinarit sententias; quòd iudicet sine passione; quòd homo à se consultus sit peritus aut sincerè respondeat &c. ita *Gonz.* d. 4 n. 55. *R.* Est satis certus moraliter, scit enim se humanam adhibuisse diligentiam; experitur se bonà fide procedere; scit consultum communiter haberi peritum, & temerarius foret, si de insinceritate suspicaretur.

Urget Camargo l. 2 cont. 4. à n. 299. Scriptura & SS. PP. commendant timorem peccati in omni opere nostro, dicunt ubique esse pericula, errores, ignorantias &c. E contra probabilismus docet operantem ex opinione probabili esse certum se non peccare & securum, ergo probabilismus non est conformis Scripturæ & SS. PP. Hæc ipsa fusiùs & contentiosius urget à n. 490. & 497. *R.* Meritò commendari timorem peccati, & asseri pericula &c.,

1. Quia per nostrum dictamen practicum plerumque non sumus nisi moraliter certi de eo, quòd non peccemus, uti dixi n. 50., morali autem certitudinè potest absolutè subesse falsum.
2. Passio vel negligentia potuit dedisse causam errori, qui proinde non erit inculpabilis.
3. Quamvis quis videatur sibi formare dictamina certa, fortè intercurrunt dubia & non satis formatur conscientia.
4. Potest defectus baptismi in me, vel potestatis in ministro impedire valorem Sacramentorum.
5. Potest aliunde prava intentio se subtiliter ingerens vel alia circumstantia

stantia vitare nostras actiones. 6. Fortè opinio, quam sequor, non est certò probabilis, nam difficile est discernere, uti dixi à n. 150., & sæpe concupiscentia, amor proprius, fraus dæmonis fucum facit intellectui de probabilitate opinionis judicanti. Vide etiam dicta n. 52. & 53.

350 *Obji. 6.* Operans secundum minùs probabilem judicat objectum suæ actionis esse potius illicitum, ergo non est certus se licitè agere. *R.* Judicat esse potius illicitum, spectatis præcisè principiis directis, & reflexis, n. ant. & conseq.

351 *Inst. 1.* Si actio non est certò licita ex principiis directis, ergo simpliciter non est certò licita, ad hoc enim requiritur esse certò licitam ex omnibus principiis, quia bonum est ex integra causa, & malum ex quolibet defectu. *R. 1.* Retorquendo, si ex ratione naturali non sit certum dari Trinitatem in Deo, ergo non est simpliciter certum &c. *R. 2.* Idem valere, si opereris, etiam ex probabiliore vel probabilissima. *R. 3.* n. seq., quia sicuti certitudo Trinitatis non petitur ex principiis naturalibus, sed ex principiis fidei supponentibus cognitiones naturales, ita certitudo conscientia non nititur cognitionibus directis tanquam præmissis, quas affirmet veras, sed tantum reflectit se suprà eas tanquam existentes saltem objectivè, qualiter existere certum est, uti explicavimus n. 306.

352 *Inst. 2.* Est certus de majore probabilitate, quòd objectum sit illicitum, ergo non est certus esse licitum. *Conf.* nam si certus sum de majore probabilitate, quòd objectum sit impossibile, non possum esse certus, quòd sit possibile, ergo similiter hic, ita *Gonz.* n. 52. *R. 1.* Operans secundum probabiliorem faventem libertati contra legem, est certus de probabilitate, quòd objectum sit illicitum, ergo non est certus esse licitum. *R. 2.* spectatis præcisè principiis directis

directis, c, spectatis etiam reflexis, n. conseq. *Ad Conf.* n. paritatem, major probabilitas esset de impossibilitate in se à parte rei, & certitudo esset de possibilitate etiam in se à parte rei, quod apertè implicat, cùm certitudo elidat probabilitatem circa idem: è contrà major probabilitas per judicia directa est de illicito in se, à parte rei; & certitudo per judicia reflexa, non est de licito in se à parte rei, sed est de licito poni & respectivè ad conscientiam, etiamsi fortè in se à parte rei sit illicitum, ergo disparitas est manifesta.

Urget Camargo l. 1. contr. 7. à n. 29., Sic operantem non seridò inquirere in voluntatem Dei, nec revereri ejus legem, quia facit hoc, quod ipsi est verisimilius esse contra voluntatem & legem Dei: *Sed* si argumenta ipsius tenent, etiam ille non censebitur inquirere in voluntatem Dei nec reverebitur legem ejus, qui non sequetur tutiora. Adde, quamvis facias hoc, quod ipsi est verisimilius esse contra voluntatem & legem Dei, tamen aliis, quos scit esse Viros sapientes & fortè Sapientiores, quàm se, est verisimilius non esse contra voluntatem nec legem Dei, nulla autem lex eum obligat sequi potius suam quàm aliorum opinionem, dummodo ipse sibi formet conscientiam, secundùm dicta n. 307. Vide etiam dicenda n. 377.

Obji. 7. Qui operatur secundùm minùs probabilem, exponit se periculo peccandi; deinde agit imprudenter, sicut imprudens est, qui utitur horologio minùs bono, ita *Merc. & Eliz. l. 3. q. 10. R.* Exponit se periculo peccandi formaliter, n, materialiter c, hoc autem non tenemur vitare, ubi non possumus rescire veritatem, & è contrà ad sic operandum habemus prudens motivum, quod vel inde patet, quia periculum peccandi materialiter manet, licet quis sequatur probabiliorem, imò & moraliter certam,

certam, nam & hæc possunt esse falsæ. Adde, quòd obligatio sequendi probabiliorem plures homines exponeret certo periculo peccandi formaliter, quia multi vel ex fragilitate non operarentur secundùm illam, vel cum dubiis operarentur, aut saltem redderentur perplexi, non potentes discernere probabiliorem secundùm dicta n. 293. Illud de horologio nihil evincit, nam bona fides aut ignorantia invincibilis non facit vel horologium vel tempus conformari cursui Solis, è contrà ignorantia invincibilis & bona fides facit operationem meam conformari saltem secundariæ & permittenti voluntati Dei.

354 *Inst.* Quidam damnatus est, eò quòd secutus fuisset sententiam probabilem de retinendis simul pluribus præbendis, uti refert *Thomas Cantipratanus*, ergo. Ita *Gonz.* d. 4. n. 46. *R.* Damnatus est, quia secutus fuit probabilem non formato dictamine, quòd id sibi liceret, uti patet ex verbis *Cantipratanus*, quæ refert *Gonz.* n. 45. *revertitur enim dimittere præbendas, experiri se velle dicens, utrum esset damnabile beneficia plura tenere, mortuus est ergo sic, &c.* utique pessimè, quia dubitans, an bene an malè ageret, seque apertè exponens periculo damnationis: oppositum est in operante ex probabili, formato sibi dictamine certo, quòd id liceat.

355 *Objs.* 8. Certum est unam ex duabus oppositis opinionibus esse falsam, cum sint contradictoriæ, ergo non potest aliquis sequi utramque, quam volet, quia alioqui certò sciet se sequi unam falsam. *R.* 1. Ergo nec potest sequi probabiliorem, quia etiam illa potest esse falsa. *R.* 2. Certum est unam esse falsam, hanc determinatè vel illam, n, unam indeterminatè, c, cum quo stat probabilitas utriusque, uti constat ex dictis à n. 237.

356 *Inst.* 1. Nemo potest simul assentiri duabus propositionibus

positionibus contradictoriis, sed ut licitè sequatur, quam volet, deberet utrique assentiri, ergo, ita *Baron. & Mercor. R. I. n. min.*, secundum dicenda à n. 387. *R. 2.* dato requiri assensum, ad hoc, ut liceat sequi probabilem, adhuc dico posse eligere, quam volet, quia poterit assentiri parti, cui volet, uti dicitur n. 398. & 414.

Inst. 2. Probabilitas habens se ad utrumque 357
 contradictorium est indifferens ad verum & falsum, ergo non potest fundare dictamen certum, nec servire pro regula nequidem secundaria conscientiae, regula enim secundaria debet esse subordinata & conformis primae, sed prima, quae est lex in Deo existens, non est indifferens ad utramque partem contradictionis, sed determinatè affixa ad solum verum, ergo. Ita *Eliz.* addens interposito juramento nihil sibi unquam visum esse evidentius, quàm eam probabilitatem non esse bonam regulam conscientiae. *R.* Malè apprehendi, quasi dicamus dari unam probabilitatem utrique contradictorio communem, quae serviat pro regula sequendi partem, quam quis volet, evidens enim est nullam dari posse probabilitatem pro complexo contradictoriorum, cum evidens sit illud constare vero & falso: itaque dicimus ibi dari duas probabilitates in individuo, unam pro hac, alteram pro ista parte contradictionis, quarum probabilitatum singularum ex vi sui motivi sunt ad verum tantum, nam singularum motivum sollicitat intellectum ad assensum, assensus autem est tantum ad verum saltem apprehensum, uti dictum est n. 101. De his ergo probabilitatibus, v. g. quòd non liceat & quòd liceat pingere die festo, diximus jam n. 332. & 339. quòd sint subordinatae & conformes legi divinae, nam supposito, quòd non liceat pingere, tum prima probabilitas est conformis legi divinae primariae & prohi-

prohibenti, secunda autem probabilitas erit quidem illi legi primariæ difformis, tamen quia hæc lex invincibiliter ignoratur & ex gravi motivo judicatur non existere, est in Deo alia lex secundaria, in his circumstantiis permittens pingere, cui hæc secunda probabilitas etiam conformis est, hinc possumus nobis formare regulam formalem sive conscientiam, quod suppositâ illâ probabilitate nobis hic & nunc liceat pingere, uti explicatum est à n. 338, Potestque etiam videri *Teril.* in Reg. q. 49. à n. 4.

358 *Inst.* 3. Saltem ut quis licite sequatur opinionem, debet judicare illam esse probabiliter veram, sed nemo potest judicare utramlibet partem contradictionis esse probabiliter veram, ergo nemo potest utramlibet partem contradictionis sequi. *Major.* patet, quia probabilitas dicitur in ordine ad veritatem, & si opinio non sit probabiliter vera, non est prudens, imò nemo potest eam habere, quia omnis assensus est ad veritatem. *Minor.* etiam prob. quia licet utraque pars contradictionis possit simul habere grave motivum & apparentiam veri pro se, ideoque aliquis possit judicare utramque partem simul esse probabilem, tamen impossibile est etiam opinativè tantum judicare utramque simul esse veram, sive in utralibet parte esse veritatem, quia evidens est in alterutra parte esse falsitatem, ergo. Ita *Ebrenthr.* a. 3. R. n. min., cujus prob. dist., impossibile est opinari utramque simul & copulativè esse veram, sive, quod complexum illud contradictoriarum ex utraque parte habeat veritatem. c, utramque simul, sed distributivè & divisivè esse veram, id est, pro veritate hujus esse hoc motivum grave, & pro veritate illius esse istud aliud motivum grave, n, nec plus requiritur, uti à n. 387. ostendetur; quod si requireretur assensus determinatè ad illam partem, quam quis vellet sequi, posset

posset hunc etiam habere, uti etiam ostendetur à n.
398. & 414.

Inst. 4. Certum est alterutrum ex istis contra- 359
dictoriis esse illicitum, ergo saltem dici non potest,
quòd utrumque sit practicè & conscientialiter pro-
babile. *Conf.* 1. nam si pars utraque sit conscientia-
liter probabilis, ergo utraque approbatur à Deo, ergo
Deus approbat unam partem, quæ est intrinsecè ma-
la. *Conf.* 2. quia Doctrina conscientialiter proba-
bilis debet esse sana, sed utraque pars non est sana,
nam *S. Th.* in cap. 4. Epist. 2. ad Timoth. ait, *Sana
doctrina est, quando non habet admixtam falsita-
tem*, ergo. Ita *Eliz.* q. 13. ergo. *R.* n. conseq, illud
enim, quod per se est illicitum, fit per accidens lici-
tum ratione ignorantix invincibilis &c. secundùm
dicta n. 312. *Ad Conf.* I. n. seq., illud enim, quod
in se est illicitum, Deus non approbat positivè, sed
tantùm permittit, & ideo illius electio nobis fit li-
cita, quia ex gravibus motivis judicamus illam esse
licitam ac permissam à Deo. *Ad 2.* debet esse sana,
semper materialiter & per se, id est, debet semper esse
in se vera, n, saltem formaliter & per accidens ra-
tione ignorantix invincibilis, c, itaque per hoc est
sana, quòd ex motivo gravi dirigat mores & à pec-
caro liberet, & illo sensu dicimus totam doctrinam
S. Thomæ esse sanam, licèt forrè aliqua falsa conti-
neat. *S. Th.* citatus loquitur cum Apostolo de Do-
ctrinis fidei, quæ certissimæ esse debent sine ad-
mixtione ullius falsi. Vide *Teril* q. 29. à n. 96.

Objs. 9. Opiniones ab *Alex. VII.* & *Inn. XI.* 360
damnatæ habebantur antea probabiles, & tamen
sunt damnatæ tanquam in praxi perniciosæ, ergo
quamvis opinio habeatur probabilis, non ideo potest
practicari. *R.* Non ideo potest practicari, quamdiu
manet probabilitas illius, n, si illius probabilitas sit
sublata,

N

sublata,

sublata, c, & idem dicendum est ab Adversariis, h
enim opinio antehac probabilior damnetur au
nunc inveniatur ratio faciens oppositam esse mora
liter certam, eodem modo illa, quæ fuit probabilior,
reddetur practicè improbabilis.

Instat 1. Camargo l. 2. contr. I. à n. I. , Decreta
Pontificum non fecerunt illas opiniones esse pernicio-
sitas in praxi, ergo antecedenter erant tales. *R.* Er-
rant tales, materialiter & secundùm se, c, formaliter
quoad nos, n, nam, quæ erant verè probabiles, erant
quidem occasio peccati materialis, quia inducebant
ad actionem legi Dei antecedenti difformem; quia
tamen id invincibiliter ignorabamus, & nitebantur
motivo gravi, fundabant nobis prudens dictamen,
& sic per accidens excusabamur à peccato formali.

Instat 2. contr. 3. Hæc propositio damnata,
Probabiliter existimo Iudicem posse judicare juxta
opinionem etiam minùs probabilem, deducta est ex
probabilismo, ergo cùm ex vero non sequatur fal-
sum, probabilismus est falsus. *R.* Si deducta est ex
probabilismo, deducta est ex illo malè intellecto &
malè applicato, uti ex locis Scripturæ vel dictis
S. Augustini deducunt hæretici suos errores.

Instat 3. Suppone Judici probabilius esse, quòd
testamentum sine solennitate factum non valeat,
minùs autem probabile esse, quòd valeat: tum sic,
si probabilismus est verus, licitum erit Judici ferre
sententiam secundùm hanc minùs probabilem, nam,
secundùm probabilistas, lex requirens solennitates
non erit sufficienter promulgata, cùm oppositum sit
probabile, ergo certum erit non obligare, imò nec
existere, cùm de essentia legis sit promulgatio, ergo
cùm nulla lex obster, poterit imò debet Judex sta-
re pro valore talis testamenti. *R.* n. seq., quia Ju-
dex aliunde habet certam legem, quâ tenetur sequi
hoc,

hoc, quod ipsi est directè probabilius, uti dicitur l. 4. n. 1480. Et similiter posset quis se voto obligasse ad sequenda probabiliora aut etiam tutiora, neque ideo ad hoc tenerentur alii.

Obji. 10. Secundùm hanc sententiam licebunt 361
omnia scelera, quia pro omnibus invenietur aliqua opinio probabilis; sic probabiliter judicare poterunt,

Adam, legem Dei esse pœnalem tantùm, adeoque non obligare in conscientia, aut non obligare sub mortali, quia materia esset levis; *Eva*, præceptum odiosum ad se non extendi, quia ante ejus creationem latum erat:

Saul, se posse parcere Regi Amalec, quia erat conforme misericordiæ; item gregibus opimis, quia erant pro sacrificio:

Roboam sequens sententiam Juniorum ætate sibi æqualium, tum autem erat annorum quadraginta & unius:

Judæi sequentes sententiam Scribarum & Phariseorum & totius multitudinis contra Christum:

Pilatus eosdem sequens; maximè cum audiret Judæos habere legem, secundùm quam deberet mori:

Ethnici & Hæretici omnes sequentes sententiam Majorum & Doctorum suorum, maximè cum nunc etiam tot videant esse ejusdem sensûs & religionis, ita *Sinnich. Mercor. Gonet & alii.*

R. n. seq., quia certum est non dari opiniones verè probabiles pro omnibus sceleribus, fides enim docet multa prohiberi velut illicita, & habemus moralem evidentiam de multis in se illicitis; Item moralem certitudinem de multis præceptis has vel illas actiones prohibentibus, ergo non potest esse probabile, quòd illa sint licita.

Adamo & Eva certum erat, quòd præceptum

obligaret in conscientia & quidem graviter, uti ostendit *Bellarmin.* T. 4. l. 3. de amiss. gratiæ c. 6., hinc *Gen.* 3. v. 3. dicit *Eva*, *præcepit nobis Deus*, *ne comederemus*: & ex poena colligebat gravitatem præcepti, nam addit, *ne fortè moriamur*: ideoque etiam *S. Aug.* I. *Petr.* c. 15. ait, *Adam simul & Eva scientes fecerunt contra præceptum*, quia nempe in eis fuit scientia infusa, ita ut *S. Th.* de verit. q. 18. a. 6. putet pro statu innocentiae nullam in eis fuisse opinionem. *Nec obstat*, quod *S. Aug.* de *Eva* dicat, *maximâ libertate habenas prohibitionum rumpere delectata*, *probabilius existimans non esse mortem, quam timuerant securam*, nam, hoc ipsum pugnat contra sententiam de sequenda maiore probabilitate; rectè autem hoc exponit *S. Th.* ad 5, *Adamum & Evam* jam priùs peccasse per elationem animi, & ideo hoc eis visum probabilius, errore scilicet culpabili & vincibili. Videri potest *Ess.* in app. a. 3. & seqq.

Saul scivit clarum præceptum Dei, dicitur enim *1. Reg.* 15. v. 3. *demolire universa eius, non parcat ei*: hinc v. 24. dixit, *peccavi, quia pravaricatus sum sermonem Domini & verba tua*, *timens populum & obediens voci eorum*: videri potest *Ess.* a. 10. & seqq.

Roboamum peccavisse non dicit Scriptura, sed *3. Reg.* 12. refert dispositionem illam ad Dei providentiam: egit tamen imprudenter sequendo consilium minus tutum, in casu, quo periculum damni non poterat removere bona fides aut ignorantia invincibilis.

Iudeos convincebat evidentia miraculorum, vita inculcata Christi, nota Scribarum & Phariseorum invidia, si tamen his non obstantibus aliqui invincibiliter errarunt, non peccarunt.

Pila.

Pilatus scivit, quòd per invidiam tradidissent eum, uti habetur *Matt. 27. v. 18.*

Ethnici aut *Hæretici* materiales dari possunt saltem ad breve tempus: quòd si dubitare incipiant, tenentur inquirere, & adhibitâ morali diligentia in expendendis signis veræ fidei & notis Ecclesiæ Christi, agnoscent certitudinem fidei nostræ & parva fundamenta suæ: unde cum in iis, quæ sunt de necessitate mediæ, non juvet ignorantia invincibilis nec bona fides, statim tenebuntur admittere fidem nostram tanquam unicè tutam: alia omnia sunt in eo, qui sequitur minùs probabilem, nam adhibitâ morali diligentia non potest deprehendere veritatem, & ipsum excusat bona fides cum ignorantia invincibili, cum hæc removeant periculum peccati formalis.

Inst. Saltem plus poterunt Auctores Probabilistæ, quàm Deus, Ecclesia aut Papa, nam priores possunt auctoritate suâ interveniente facere, ut utraque pars contradictionis sit practicè probabilis, hoc autem non possunt Deus, Ecclesia aut Papa. *R. 1.* Idem valet contra Probabilioristas, item contra omnes, qui dicunt esse licitum operari ex ignorantia invincibili, nam horum auctoritas facit esse licitum, quòd sæpe secundùm se est illicitum. *R. 2.* Plus poterunt secundùm quid & per accidens, ratione suæ fallibilitatis & ignorantia invincibilis, c, & hoc debent omnes fateri: plus poterunt absolutè & per se, Deus propter suam perfectionem, Ecclesia & Papa propter assistentiam Dei non possunt dicere aliquid esse honestum, quòd honestum non est, quòd nos ex defectibus humanis possumus, videri potest *Teril. in Reg. q. 14. à n. 36.*

Obj. 11. In foro externo decidi debet à iudice pro parte probabiliore, ergo & in interno, in quo ratio

tio est Judex, materia litis est existentia legis, Deus & homo sunt partes disceptantes, Deus enim stat pro lege, homo pro libertate, ergo si pro lege sint majores rationes, debet pro Deo decidi, ita *Eliz.* l. 1. q. 15 & *Gonz.* d. 4. à n. 25. *Conf.* 1. Quia forum internum non debet discordare ab externo, nisi certò sciatur errorem vel ignorantiam intervenire: *Conf.* 2. Quia in foro externo tantum est periculum lædendi jus hominis circa temporalia, in interno periculum est lædendi jus Dei & propriam conscientiam, estque absurdum certiore regulam requirere pro rebus levioris momenti. *R.* n. conseq., obligatio Judicis pro foro externo aliunde rescitur, uti dicemus l. 4. n. 1480, eam autem obligationem acceptat Judex cum suo officio, nihil simile est pro foro interno: & ratio ulterior est, quia qui pro foro interno eligit opinionem faventem libertati, respicit se ut possessorem, ergo rectè sibi adjudicat, quia ubi adest ratio probabilis, prævalet ritulus possessionis etiam contra probabilitatem majorem oppositam, uti omnes communiter fatentur; è contrà Judex in foro externo neutrum respicit ut possessorem, alioquin deberet possessori adjudicare. Adde etiam falsò dici, quòd Deus stet pro lege contra libertatem hominis, dicimus enim Deum assistere libertati, & in eis circumstantiis non esse legem operandi secundum probabiliora. *Ad Conf.* 1. forum internum debet conformari externo, si eadem sint circumstantiæ, id autem non est semper, nam externum, v. g. præsumit debitorem esse solvendo, hinc non admittit juramentum negantis, sed dat locum distractioni bonorum, è contrà in interno datur locus dilationi: & idem est in pluribus aliis casibus, in quibus potest internum discrepare ab externo, videri potest *Tr. ril.* q. 20. à n. 28. *Ad Conf.* 2. n. esse periculum lædendi

dendi jus Dei, cum nos non obligat; vel lædendi conscientiam, cum absit periculum peccandi: Item n. regulam conscientia non esse sufficienter certam, uti constat ex dictis à n. 342.

Obj. 12. Si sim v. g. Medicus, Charitas erga proximum obligat me, ut sequar pro ipsius bono magis probabilem, ergo etiam Charitas erga Deum, ut pro ejus honore sequar faventem legi. R. 1 Charitas erga proximum obligat, ut sequar magis tutam etiam contra probabiliorem, v. g. ne explodam, si probabile sit esse hominem, licet probabilius sit esse feram, ergo etiam Charitas erga Deum obligabit, ut semper sequar magis tutam, quod plerique ex adversariis negant. *R. 2* n. conseq., pro obligatione illa Medici habemus aliunde certitudinem, uti dicitur l. 4. n. 1534., pro altera obligatione non affertur sufficiens fundamentum.

Q. 45. An sit licitum operari secundum opinionem tenuiter vel dubie tantum probabilem. R. 366

§. I. Non est, per se loquendo, licitum operari secundum opinionem tenuiter tantum probabilem, nam Innoc. XI. damnavit hanc 3. propositionem, *Generatim, cum probabilitate sive intrinsecâ sive extrinsecâ, quantumvis tenui, modò à probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus*: Ratio est, tum quia tenue motivum non est prudens nec dignum assensu viri prudentis, & illi oppositum communiter est certum, tum etiam quia quando est ejusmodi tenue motivum, non potest tolli dubium practicum, operari autem cum dubio practico est peccatum, ergo. *Dixi*, per se loquendo, nam in gravissima necessitate, & quando opinio tutior non posset reduci ad praxin, licitum esset operari secundum opinionem tenuiter probabilem, neque hoc ab *Inn. XI.* damnatur, uti rectè notat *Carden.* 126